

After the collapse of the Soviet Union, the South Caucasus became one of the most important regions in Turkey's foreign policy in terms of energy security. The independence of the Central Asian and South Caucasus republics also raised the issue of transporting the region's energy resources to world markets. Since the early 1990s, cooperation in economic, political, military and other fields has continued in the region within the framework of multilateral cooperation between Azerbaijan, Turkey and Georgia. In particular, energy cooperation has the power to improve or worsen relations in other areas. The flow of hydrocarbon resources from the Caucasus and Central Asia through Turkey has made Turkey an energy corridor. Therefore, in the first years of independence, Turkey was one of the first countries involved in the energy sector of Azerbaijan. Georgia is a transit country for the rich oil and natural gas resources of the Caucasus and Central Asia to developed Western countries. As can be seen, energy policy has further strengthened ties between these countries.

Rəyçi AMEA-nın müxbir üzvü, professor Musa Qasımlı

Umumi tarix kafedrasının 24 yanvar 2022-ci il tarixli iclasın 05 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 04 iyul 2022-ci il

UOT:94(3).

ZƏHİRƏDDİN BABUR VƏ MOĞOL DÖVLƏTİNİN YARANMASINA DAİR

t.ü.f.d. Məmmədova Yeganə Ehsan qızı

Gəncə Dövlət Universiteti

yeqana-mammadova@mail.ru

Xülasə: Mövcud məqalədə Hindistanın sonuncu fətehi adlandırılan Zəhirəddin Baburun həyat və fəaliyyətindən, onun köçəri özbəklərlə mübarizəsindən danışılır. Məqalədə, habelə, Baburun Şimali Hindistana yürüşlərindən və bu yürüşlərin nəticəsi olaraq tarixə Böyük Moğollar adı ilə düşmüş dövlətin yaradılmasından bəhs olunur.

Açar sözlər: Babur, fətehi, şair, sərkərdə, Moğollar dövləti

Ключевые слова: Бабур, завоеватель, поэт, полководец, государство моголов

Keywords: Babur, conqueror, poet, commander, mughal state

İki böyük fətehin – ana tərəfdən Çingiz xanın, ata tərəfdən isə Əmir Teymurun nəslindən olan Zəhirəddin Məhəmməd Babur bütövlükdə dünya tarixində mühüm yer tutan şəxsiyyətlərdən biridir. O, tarixə yalnız məşhur Böyük Moğollar dövlətinin (əslində bu dövlətin rəsmi adı Hind Gürganiləri olmuşdur. Böyük Moğollar adını sonradan ingilislər vermişlər–müə.) yaradıcısı kimi düşməmişdir. Ensiklopedik zəkaya malik Babur həm gözəl şair və nasir, Əlişir Nəvaidən sonra cığatay poeziyasının ikinci böyük zirvəsi, həm də tarixçi, coğrafiyaçı, etnoqraf kimi tanınmışdır. Mahir bir sərkərdə olsa da, həyatı boyunca yalnız qələbələr qazanmamış, həm də məğlubiyyətlərə də uğramışdır. Bununla belə, uğursuzluqlar onu ruhdan salmamışdır. Nəticədə isə Şərqi ən möhtəşəm dövlətlərindən birinin banisi olmuşdur. Bütün bu qeyd olunanlar həm Baburun həyat və fəaliyyətinin, həm də Moğol dövlətinin necə və hansı şəraitdə yaradılmasının araşdırılmasını zəruri və aktual edən cəhətlərdəndir. Lakin təəssüflə

qeyd etmək lazımdır ki, son onilliklərdə Azərbaycan tarixşünaslığında Səfəvi-Moğol münasibətləri ən müxtəlif səviyyələrdə araşdırılmış olsa da, nə Baburun həyat və fəaliyyəti, nə də Moğol dövlətinin yaranması problemilə bağlı heç bir tədqiqat aparılmamışdır. Vətən tarixşünaslığında Babur haqda yalnız yeganə tədqiqat kimi Ramiz Əsgərin “Baburnamə”nin Azərbaycan dilində nəşrinə yazmış olduğu girişi göstərmək olar.

Zəhirəddin Məhəmməd Babur 1483-cü ilin fevralında Fərqanədə Ömər Şeyx Mirzənin ailəsində dünyaya gəlmişdir. Atası dövlət işlərini öyrənmək üçün on yaşı olanda onu Əndicana başçı təyin edir. Baburun on iki yaşı olanda isə Ömər Şeyx Mirzənin qəfil vəfat etməsilə Fərqanə mülkünün hakimi olur. O, Bu zaman Orta Şərqi siyasi mənzərəsi belə idi: Səmərqənddə Baburun əmisi Sultan Əhməd Mirzə, Hisarda və Bədəxşanda dayısı Sultan Mahmud Mirzə, Monqolustanda babası Yunus xan, Kabildə II Uluğ bəy Mirzə, Heratda Hüseyn Bayqara hökm sürürdü. Ağqoyunlu sülaləsi özünün son dövrünü yaşamaqda idi. Qızılbaşlar hakimiyyət uğrunda onlarla mübarizə aparırdılar və bu mübarizə 1501-ci ildə Səfəvi sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsilə nəticələnir. Köçəri özbəklərə isə Məhəmməd Şeybani xan başçılıq edirdi.

Ümumiyyətlə, Baburun siyasi fəaliyyətə başladığı dövr teymurilər üçün olduqca mürəkkəb idi. Belə ki, Teymuri mülklərində bu sülalənin nümayəndələri arasında aramsız şəkildə davam edən ara müharibələri nəticəsində siyasi hərc-mərclik hökm sürürdü. Ən və sə Məvarənnəhri ələ keçirməklə bağlı planlar hazırlayırdı. Hətta köçəri özbəklər tərəfindən gələn təhlükə belə onları dayandırmırdı.

Babur hakimiyyətə gələr-gəlməz taxtını həm əmisindən və həm də dayısından qorumaq məcburiyyətində qalır. Kaşan bölgəsini dayısına güzəştə getməklə təhlükəni dəf edən Babur tədricən güclənir və o da teymurilər arasında gedən mübarizəyə qoşulur. Bir neçə dəfə o, Səmərqəndi ələ keçirdə bilsə də, onu saxlamağı bacarmır. Belə ki, bu zaman köçəri özbəklərin lideri Məhəmməd Şeybani xan teymurilər arasındakı çəkişmələrdən məharətlə istifadə edərək Məvarənnəhri ələ keçirmək üçün fəaliyyətə başlayır. Teymuri nəslinin bəzi nümayəndələri isə onun niyyətini anlamayaraq, öz aralarındakı mübarizədən ondan istifadə edir, ondan kömək istəyirdilər (3, 62). Bununla da, onlar Şeybani xana öz məqsədinə çatmaqda yardım edirdilər. Ümumiyyətlə, Şeybani xan Baburun ən təhlükəli rəqibi olmuşdur. Onlar arasındakı bütün savaqlar sonuncunun məğlubiyyətilə bitmişdir. Nəticədə isə mülkünü itirən Babur müəyyən müddət qaçaq həyatı yaşamaq məcburiyyətində qalır. Onun özünün xatirələrinə əsasən Şeybani xanla mübarizəni davam etdirmək niyyətində olduğunu güman etmək olar.

Lakin “Teymur bəyin yurdunda o dövəmdə yaş, vilayət və əsgər baxımından daha böyük bir padşah” Sultan Hüseyn Mirzə mübarizəyə deyil, müdafiəyə üstünlük verir. Babur ondan gələn məktublar barədə məlumat verərək, onların ümitsizliyə səbəb olduğunu qeyd edir: “Mən gözləyirdim ki, onun elçiləri və qasidləri dalbadal dələrək belə əmrlər gətirəcəklər: “Termiz, Kilif və Kərki keçidlərində gəmiləri belə düzəldin, körpü materialını bu miqdarda hazırlayın, yuxarıdakı Doqquz-Ölüm keçidlərini möhkəm qoruma altına alın ki, neçə ildən bəri özbəklər üzündən cəsarətini itirmiş olan xalqın könlünə qüvvət gəlib ümidvar olsun”.

Teymur bəyin taxtında oturan Sultan Hüseyn Mirzə kimi böyük bir padşah düşmən üzərinə yürüməyi düşünmədən yalnız müdafiə olunma lüzumundan bəhs edərsə, daha xalqda necə bir ümid qala bilərdi” (3, 137).

Belə olduqda Babur Sultan Hüseyn Bayqaranın məsləhətilə Kabil mülkündə yerləşmək qərarına gəlir (3, s. 137). Belə ki, Kabil mülkü bu zaman təsadüfən vakant idi. Bu mülkün sahibi

olan II Uluqbəy 1501-ci ildə vəfat etdikdən sonra teymurilərə heç bir aidiyyəti olmayan Qəndəhar hakimi Müqim Arğun Kabilin onun azyaşlı varisinin əlindən almışdı. Baburun yaxınlaşması xəbərini aldıqda isə Müqim Arğun şəhəri tərk edərək Qəndəhara çəkilir (3, 142; 1, 261). Beləliklə, Babur qan tökmədən Kabil əldə edir. Bu mülkün üstünlüyü onda idi ki, o həm Şeybani xanın nüklərindən uzaqda yerləşmişdi, həm onlardan dağlarla ayrılmışdı. Digər tərəfdən isə Kabil mülkünün və xüsusilə də, Kabil şəhərinin iqtisadi cəhətdən əhəmiyyəti mühüm idi.

Belə ki, XVI yüzilin əvvəlində Kabil iri ticari, siyasi və inzibati mərkəz idi. Əfqanıstan ərazisindən Hindistanı İranla birləşdirən və Xəzər, Qara və Aralıq dənizi sahillərinə aparan mühüm karvan yolları keçirdi. Öz xatiratında Babur Kabilin Orta Asiya, Hindistan və İran arasındakı karvan yollarının qovşağında yerləşdirini qeyd edirdi (3, 123). Bir sözlə, Kabil mülkü əhəmiyyətli idi və Babur üçün gələcək işğallarının başlanğıc məntəqəsi oldu. O, burada ilk dəfə Hindistana diqqət yetirir və 1505 və 1507-ci illərdə Şimali Hindistana yürüş edir (3, 158). Məhz Hindistana ikinci yürüşündən sonra Babur mirzə titulundan imtina edərək, özünü padşah adlandırmağa başlayır (1, 260).

Hindistan Baburda böyük maraq doğurmuş olsa da, hadisələrin sonrakı gedişi ona bu istiqamətdə yürüşləri davam etdirməyə imkan vermir. Belə ki, Sultan Hüseyn Bayqaranın vəfatından sonra teymurilər arasındakı siyasətçi-hərclik daha da artır. Sultan Hüseyn Bayqaranın oğulları arasında başlayan hakimiyyət uğrunda mübarizə vəziyyəti daha da ağırlaşdırır. Bu zaman isə teymuri mülklərinin böyük əksəriyyətini ələ keçirmiş Şeybani xan Xorasanı da özünün təsir dairəsinə salmağa çalışırdı və yaranmış vəziyyət ona məqsədinə çatmaqda yardım edir. 1507-ci ildə Xorasan da köçəri özbəklər tərəfindən ələ keçirilir. Bununla da, faktiki olaraq teymurilərin hakimiyyətinə bütünlüklə son qoyulmuş oldu.

Lakin bununla belə Babur, heç vaxt ata-mülklərinin bütünlüklə itirilməsilə barışmaq istəmirdi və həmin mülkləri geri qaytarmaq üçün hər bir əlverişli şəraitdən istifadə etməyə çalışırdı. Belə bir imkan isə 1510-cu ilin sonlarında yarandı. Belə ki, Səfəvilərlə Şeybanilərlə arasında Xorasan uğrunda mübarizə gedirdi və bu mübarizə sonunda Mərv döyüşü ilə nəticələnir. Bu döyüşdə özbəklər məğlub olurlar və liderlərini də itirirlər. Əlbəttə ki, teymurilər özlərinin əsas rəqiblərinin məğlubluğunun sevinclə qarşılayırlar və yaranmış şəraitdən ata-baba mülklərinin geri qaytarılması üçün istifadə etməyə çalışırlar. Bu zaman teymurilərin əsas liderlərindən biri olan Babur məqsədinə çatmaqdan ötrü Səfəvi şahı ilə ittifaq yaradır (1, 88). Babur Səfəvi hökmdarından alacağı hərbi yardımın müqabilində Məvarənnəhrdə hakimiyyətə gələcəyi təqdirdə Şah I İsmayılın adına xütbə oxudacağına və pul kəsdirəcəyinə söz verir (7, 231). Beləliklə, səfəvilərdən hərbi qüvvə alan Zəhirəddin Babur Məvarənnəhrdə öz hakimiyyətini qurmağa müvəffəq ola bilir. İlk baxışda mövqeyinin xeyli möhkəm görünməsinə baxmayaraq, Babur olduqca çətin vəziyyətdə qalmışdı. Belə ki, qüdrətli müttəfiqinin qarşısında öz öhdəsinə götürdüyü təəhhüdləri yerinə yetirmək məcburiyyəti daha çox sünniliyə bağlı olan Məvarənnəhr əhalisinin narazılığına səbəb olurdu. Şeybanilər isə belə bir vəziyyətdən öz xeyrləri üçün istifadə edirdilər. Bütün bunlarla bağlı olaraq, Baburun burada hakimiyyəti cəmi səkkiz ay davam edir. Qul-Məlik gölü yaxınlığında baş vermiş döyüşdə (1512-ci ilin apreli) Übeydulla xana məğlub olması ilə Babur bir-birinin ardınca sürətlə Səmərqəndi, Buxaranı və digər əraziləri itirir və yenidən Səfəvilərdən yardım istəmək məcburiyyətində qalır. Lakin bu dəfə də uğur qazana bilmir. 1512-ci ilin payızında baş vermiş Qənduvar döyüşündəki məğlubluqdan sonra Babur daha iki il Qənduzda və ya ona yaxın olan yerlərdə qalaraq (6, 16)

yeni bir əlverişli fürsətin yaranmasını gözləyir. Lakin daha belə bir imkan yaranmır və son nəticədə ata-baba yurdunu geri qaytarmağın mümkünsüzlüyünü anlayan Zəhirəddin Babur dörd illik fasilədən sonra Kabilə geri qayıdır. Bundan sonra əsas diqqətini Hindistana tərəf çevirir. Ümumiyyətlə, Babur Hindistan haqda daha əvvəldə düşünürdü. Bunu onun xatiratında vermiş olduğu məlumat təsdiq edir: “Doqquz yüz onuncu ildə (1504/5) Kabil vilayətinin zəbt edilməsindən bəri daim Hindistana yürümək arzusunda idik. Bəzən bəylərin dargörüşlü-lüyündən, bəzən də qardaşlarımın müxalifətindən Hindistan səfəri gerçəkləşmir və məmləkətləri də ələ keçirilə bilmirdi” (3, 286). İndi isə Hindistanı fəth etmək üçün əlverişli şərait yaranmışdı. Belə ki, Şimali Hindistanda mövcud olan Dehli sultanlığı feodal çəkişmələri ucbatından xeyli zəifləmişdi. 1517-ci ildə Dehli sultanlığında hakimiyyətə gəlmiş İbrahim Lodi mərkəzləşdirmə siyasəti yürütdüyündən onunla feodal əyanları arasında gərgin mübarizə gedirdi.

Babur Şimali Hindistandakı vəziyyətdən istifadə etmək qərarına gəlir və 1519-cu ildə uzun fasilədən sonra Hindistana üçüncü yürüşünü həyata keçirir (3, s. 238). O, eyni zamanda yusifzaylara qarşı döyüşür və onları məğlub edərək bölgələrinin bir hissəsini ələ keçirir. Növbəti ildə Bicaura yürüş təşkil olunur. Bu yürüşün nəticəsində Pəncab Baburun hakimiyyəti altına düşür. Qeyd etmək lazımdır ki, Babur Pəncaba özünün irsi mülkü kimi yanaşırdı: “Teymur bəyin Hindistan səfərindən bəri Bxirə, Xoşab, Çanab və Cenyt kimi bir neçə vilayət Teymur bəyin övladlarının və onların soyundan gələnlərin və onlara tabe olanların hakimiyyəti altında idi” (3, 241).

1524-cü ildə Babur Hindistana növbəti dəfə yürüş edir. Bu dəfə onun üçün daha əlverişli şərait yaranmışdı. Lodi sülaləsinə mənsub iki əyan - Dövlət xan Lodi və Aləm xan Lodi Baburu Hindistana dəvət edirlər. Onlar Dehli sultanlığının hökmdarı İbrahim Lodi ilə düşmənçilik edirdilər və hesab edirdilər ki, Babur da bir vaxtlar Əmir Teymurun etdiyi kimi Hindistana yürüş edib, bol qənimət əldə etdikdən sonra geri qayıdacaqdır. Habelə, bu əyanlar yürüşün nəticəsində İbrahim Lodinin devriləcəyini, Dehli sultanlığı taxtının vakant qalacağını güman edirdilər. 1524-cü ildə Lahoru ələ keçirdən Babur növbəti il yenidən Hindistana yürüş edir. Onun əsas məqsədini başa düşən Dövlət xan müqavimət göstərsə də, məğlub olur. Əlbəttə ki, feodal çəkişmələrinin zəifləmiş olmasına baxmayaraq, Dehli sultanlığı Babura müqavimət göstərmək iqtidarında idi və İbrahim Lodi hakimiyyətini ona güzəştə getmək niyyətində deyildi. Babur öz xatirələrində onun haqda belə məlumat vermişdir: “Sultan İbrahim istəsə bir lek, hətta iki lek belə adam tuta bilirdi. Tanrı təala rast gətirdi, nə əsgərini məmnun edə bildi, nə də xəzinəsini paylaşdıra bildi. İgidini necə məmnun edə bilirdi ki, özü çox xəsis idi, üstəlik, sərvət yığmağa çox həris idi. Təcrübəsiz bir gənc idi, gəlişi, duruşu, yürüşü və savaşı diqqətsiz və məqsədsizdi” (3, 282). Əlbəttə ki, Babur kimi təcrübəli sərkərdə ilə döyüşdə İbrahim Lodi qoşununun nə qədər çox olmasına baxmayaraq, qələbə çalması ehtimalı zəif idi.

Şimali Hindistanın gələcək taleyini həll edəcək həlledici döyüş 1526-cı ilin aprelində Pəncabdan Dehliyə gedən yolun üzərində, Panipat düzənliyində baş verir. Qüvvələr nisbəti İbrahim Lodinin xeyrinə olsa da, Baburun ordusu artilleriya sahəsində böyük üstünlüyə malik idi. Habelə, Babur məharətlə qayıqlarla bağlanmış arabalardan öz topları üçün sipər yaratmağı bacarır. Bundan başqa, o, monqollardan atlı dəstələrlə rəqibin cinahların hücum etmək taktikasını da mənimsəmişdi. Ümumiyyətlə, Babur Panipat döyüşündə bu vaxta kimi əldə etmiş olduğu təcrübədən: həm uğurlarından, həm də uğursuzluqlarından məharətlə istifadə edir. Əbül-Fəzl Əllami bu haqda belə yazırdı: “bir halda ki, Müdafiəçi və Yaradıcı (Babur nəzərdə tutulur)

əvvəlki məğlubiyyətlərin əvəzini çıxmaq və keçmiş uğursuzluqları uğura və rifaha çevirmək istədiyindən o bunun üçün qabaqcadan tədbirlər görür və bütün işləri qaydaya salır” (1, 264). Bütün bunlar isə son nəticədə, Baburun qələbəsinə təmin edir. Qazanılmış qələbədən sonra Dehliyə gedən yol açılmış oldu. Dehli və son dövrlərdə sultanlığın paytaxtı olan Aqra Babur tərəfindən asanlıqla tutulur. Lakin Panipat qələbəsi onun hakimiyyətinin Şimali Hindistanda bərqərar olması deyildi. Çünki Aqradan şərqə doğru olan bütün ərazilər müstəqil əfqan və türk sərkərdələrilə hind racələrinin nəzarəti altında idi. Onlar Baburun simasında azadlıqlarına qəsd edən düşməni görürdülər. Buna görə də tələsik Babura qarşı koalisiya təşkil olunur. Beləliklə, Baburun qarşısında qazandığı qələbəni möhkəmləndirmək kimi olduqca mürəkkəb məsələ dayanırdı. Ona qarşı iki qüvvə dayanırdı: əfqanlarla racputlar. Onları məğlub etmədən Babur Şimali Hindistanda hakimiyyətini qura bilməzdi. İlk olaraq əfqanların üzərinə hücum edilir. Nəticədə əfqan feodallarının bir çoxu Baburun hakimiyyətini qəbul etmək məcburiyyətində qalırlar. Digər rəqibi isə asanlıqla dəf etmək mümkün olmur. Babura qarşı toplaşmış racputlara Çitor racəsi Sanqram Sinqx başçılıq edirdi. Baburun racputlarla döyüşü 1527-ci ilin martında Aqradan qərbdə yerləşən Kxanva yaxınlığında baş verdi. Panipat və Kxanva qələbələri əməli olaraq Baburun Şimali Hindistanda hakimiyyətinin bərqərar olmasını təmin etdi. 1529-cu ilin mayında Bihar və Benqalın əfqan hakimlərinin darmadağın edilməsi nəticəsində onun nəzarəti altında olan ərazilərin şərqdə Qanqın aşağı axarına qədər uzandı.

Şimali Hindistanda hakimiyyətinin bərqərar olmasına baxmayaraq, Babur yenə də ata-baba yurdunu ələ keçirmək niyyətindən imtina etməmişdi. Belə ki, səfəvilərin Cam döyüşündə (1528) özbək hakimlərinin birləşmiş qüvvələri üzərində yaxınlığında qazanmış olduğu qələbədən xəbər tutanda Babur özü Hindistandan ayrılma bilmədiyi üçün Bədəxşan hakimi olan böyük oğlu Humayuna Məvarənnəhrə yürüş təşkil etməklə bağlı tapşırıq verir. Lakin əvvəla, Humayun belə mürəkkəb bir vəzifəni yerinə yetirmək iqtidarında deyildi, digər tərəfdən isə Səfəvi şahı I Təhmasib özbəkləri məğlub etdikdən sonra İraqa bağlı məsələlərlə məşğul olur. Bununla əlaqədar olaraq, Humayun Hisar Şadmanı əldə etmiş olsa da, ondan irəli gedə bilmir. Üstəlik də Hisar Şadmanda möhkəmlənə bilməyərək geri qayıtmaq məcburiyyətində qalır (4, 24). Lakin bu fakt Baburun Məvarənnəhrlə bağlı niyyətlərindən xəbər verir.

Babur həyatının sonuna doğru Şərqi Əfqanıstan, Pəncab və Benqal hüdudlarına qədər uzanan Qanq vadisi ərazilərinə sahib idi. Lakin daim fiziki və mənəvi qüvvələrinin gərginləşməsinə tələb edən təhlükəli yürüş və döyüşlərdə keçən ağır həyat Baburun səhhətində özünü göstərməyə başlayır. 1530-cu ilin sonunda isə o, Aqrada vəfat edir. Beləliklə, Baburun vəfatı mərkəzləşdirilmiş dövlət sisteminin yaradılmasına imkan vermir. Bu işlə Baburun varisləri məşğul olmağa başlayırlar.

Ədəbiyyat

1. Abul Fadl Allami ben Shaikh Mubarak. Akbarnama/ Transl. by H. Beveridge. Vol. I, Calcutta, Printed at the Baptist Mission press, 1897
2. Азимджанова С.А. Государство Бабура в Кабуле и в Индии. М., 1977
3. Zəhirəddin Məhəmməd Babur. Baburnamə. Çağatayca, türkcə və rusca nəşrlərdən çevirən, ön sözün, qeydlərin və izahların müəllifi Ramiz Əsgər. B., 2011
4. Hikmət Bayur. Hindistan tarixi, cild II, Ankara, 1987

5. Hikmət Bayur. – “Humayun və onun dövrü” – Gülbeden beyim, Humayunnname, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1944
6. Hikmət Bayur – Teymur oğulları və Babur haqqında tarixi özet – ön söz, Kazı Zahirəddin Mühəmməd Babur, Vəqayi, Ankara, 1987
7. Мирза Мухаммад Хайдар. Тарих-и Рашиди. Перевод А. Урунбаевым, Р.П. Джалиловой, Л.М. Епифановой. Примечания и указатели к соответствующим листам перевода составлены Р.П. Джалиловой и Л.М. Епифановой. Таш., 1996
8. Синха Н. К., Банерджи А.Ч. История Индии. Пер. с английского Степанова Л.В. М.: Изд-во иностранных литератур, 1954, 440 с.

О ЗАХИРАДДИНА БАБУРА И СОЗДАНИЕ МОГОЛЬСКОГО ГОСУДАРСТВА

Мамедова Егана Ехсан кызы

Резюме

В настоящей статье рассказывается о жизни и деятельности Захируддина Бабура, которого называют последним завоевателем Индии, и его борьбе с кочевыми узбеками. В статье также рассказывается о походах Бабура в Северную Индию и создании в результате этих походов государства, известного как Великие Моголы.

ABOUT ZAHIRADDIN BABUR AND THE CREATION OF THE MUGHAL STATE

Mammadova Yegana Ehsan

Summary

This article tells about the life and work of Zahiruddin Babur, who is called the last conqueror of India, and his struggle against the nomadic Uzbeks. The article also tells about Babur's campaigns in Northern India and the creation of a state known as the Great Mughals as a result of these campaigns.

Rəyçi: dos.E.A. Musayev

Ümumi tarix kafedrasının 06 iyul 2022-ci il tarixli iclasının 12 sayılı protokolu

Daxil olduğu tarix 08 iyul 2022-ci il

UOT:94(479.24).

GÜNEY QAFQAZDA TƏHLÜKƏSİZLİYİN QORUNMASINDA TÜRKİYƏ CÜMHURİYYƏTİNİN ROLU

Həsənov Elvin Çingiz oğlu

Gəncə Dövlət Universitetinin doktorantı

Xülasə: *Cənubi Qafqaz regionu bir çox səbəblərə görə Türkiyə üçün çox önəmlidir. Bu region Şərq-Qərb və Şimal-Cənub arasında keçid bölgəsi olması xüsusiyyətinə görə strateji əhəmiyyətə malikdir. Soyuq müharibədən sonra bölgədə baş verən hadisələr regionun mövqeyini daha da gücləndirmiş, Avrasiyada sabitliyin və rifahın bərqərar olması üçün getdikcə daha çox əhəmiyyətini artırmışdır. Regionun Avrasiya üçün strateji əhəmiyyəti ilə*